

דברי הימים א - מצודת ציון

א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז
יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט

דברי הימים א פרק א

ו ודיפת. ובתורה כתיב וריפת ברי"ש ובשתי השמות היה נקרא והוא
כלל גדול בכל שינוי השמות ולא הזכיר כל חלוף השמות כי רבו מאד :
יט נפלה. ענין חלוקה והפרדה וכן בפלגות ראובן (שופטים ה) :
נא אלופי. ענין שררה וכן אלופים לראש (ירמיה י"ג) :

דברי הימים א פרק ב

ז עוכר. ענין בלבול והשחתה כמו עכרתם אותי (בראשית לד) : **מעל**.
ענין חטא ופשע : **ט** כלובי. הוא כלב : **יג** ואישי. הוא ישי : **יז** יתר
הישמעאלי. הוא יתרא הישראלי האמור (בש"ב) ונקרא הישמעאלי על
שהתגורר בארץ ישמעאל ולדעת שהוא מבני ישראל נקרא הישראלי :
כג חות. תרגומו כפרני : **נה** סופרים. וחכמים ובדרז"ל סופר מברך
ובר יוצא (חולין ק"ח) :

דברי הימים א פרק-ג

[א] **דניאל**. הוא כלאב האמור (בב"ש) : **[ה]** **לבת שוע**. היא בת שבע : **עמיאל**. בהפוך האותיות אליעם האמור (בש"ב) : **[כא]** **הבוץ**. פשתן כמו אחוז בחבלי בוץ (אסתר א') : **[כב]** **בעלו**. ענין אדון כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב) : **עתיקים**. ענין יושן כמו ועתיק יומין (דניאל ז') :

דברי הימים א פרק-ד

[א] . : **[לב]** **וחצריהם**. הם המקומות הסמוכות לעיר וקטנות מהן ואין מוקפות חומה : **[לח]** **פרצו**. ענין התחזקות כמו מה פרצת (בראשית ל"ה) : **[מ]** **ידיים**. מקומות כמו יד אבשלום (ש"ב יח) : **[מג]** **הפלטה**. ענין שיור כמו שריד ופליט (יהושע ח') :

דברי הימים א פרק-ה

[א] **ובחללו**. מלשון חולין ובזיון : **יצועי**. מצעת המיטה וכן על ערש יצועי (תהלים קל"ב) : **[ג]** **ההגדאים**. המה בני ישמעאל ונקראים ע"ש הגר אמו : **[יא]** **לנגדם**. בשוה להם וכן ואלכה לנגדך (בראשית לג) : **[יב]** **המשנה**. שני לו במעלה : **[טז]** **ובבנותיה**. הכפרים הסמוכים לה : **מגרשי**. הם הבתים העומדים מחוץ לחומות העיר הנראים כאלו נגרשו מן העיר : **[יח]** **ודורכי**. הדרך הוא לדרוך ברגל על הקשת למתחו היטב לירות למרחוק : **ולמודי**. ענין ההרגל כמו וילמד לטרופ טרף (יחזקאל יט) : **[יט]** **ויטור וגו'**. גם המה מבני ישמעאל : **[כ]** **ונעתור**. ענין רבוי כמו ועתר ענן הקטורת (שם ח) : **[כא]** **וישבו**. מלי שביה : **[כד]** **ועפר**. הוי"ו יתירה, או כן שמו בוי"ו וכמוהו רבים : **[כו]** **ויער**. מלי התעוררות : **רוח פול**. רצון פול :

דברי הימים א פרק-ו

[ב] **לבני**. הוא לעדן הנזכר לקמן (כג ז) בחלוק המשמרות : **[ה]** **יחת**. הוא יחיאל הנזכר למטה : **[ז]** **עמינדב**. הוא יצהר הנזכר : **[לט]** **לטירותם**.

ענין ארמון כמו תהי טירתם נשמה (תהלים סט) : **[מב]** המקלט. נקרא
כן ע"ש שקולטת את הרוצחים מה שאין עיר אחרת מניחה לרוצחים
לשבת עמהם :

דברי הימים א פרק-ז

: **[א]** .

דברי הימים א פרק-ח

[א] . : **[ו]** ויגלום. ענין הנוע ממקום למקום, ועם היא בלא שבי כמו וגם
גולה אתה למקומך (ש"ב טו) : **[לב]** נגד אחיהם. שוה לאחיהם כמו
ואלכה לנגדך (בראשית לג) ורבים כמוהו :

דברי הימים א פרק-ט

[א] והנם. הנה הם : **[ב]** והנתינים. הם הגבעונים ונקראים כן ע"ש
שנאמר בהם ויתנם יהושע וכו' חוטבי עצים וכו' (יהושע ט) : **והשוערים**.
הממונים על שערי בה"מ לשמור ולפתוח ולנעול : **ואחיהם**. וחבריהם וכן
בכל הספר : **[יט]** הספים. מזוזות השערים כמו וסף השער (יחזקאל מ)
: **המבוא**. הפתחים שבאים דרך בם : **[כב]** הברורים. ענין בחירה : **יסד**.
כמו תקן כי התקנה אל קיומה היא כמו היסוד אל הבנין : **הרואה**. הנביא
על כי רואה במראה הנבואה : **באמונתם**. ענין קיום וכן והיה אמונת עתך
(ישעיה ל"ג) : **[כג]** למשמרות. דבר המוטל על הרבה בני אדם על כל אחד
בזמן הקבוע לו קרוי משמר כי עליהם לשמור לבל יעברו את הזמן :
[ל] רקחי המרקחת. ענין ערבוב הבשמים כמו מעשה רוקח (שמות ל)
: **[לא]** החביתים. מלי מחבת והוא שם כלי מה : **[לב]** המערכת. מלשון
עריכה וסדור : **[לג]** פטורים. הוא הפוך מן החיוב ודוגמתו כי לא פטר
יהוידע (דה"ב כג) :

דברי הימים א פרק-י

[א] איש ישראל. כמו אנשי ישראל : **[ג] המורים.** ענין השלכת החצים כמו אשר אנכי מורה (ש"א כ) : **ויחל.** מלי' חלחלה ופחד : **[ד] שלוף.** ענין הוצאת החרב מתערה : **ודקרני.** ענין נעיצה ותחיבה כמו כל הנמצא ידקר (ישעיה ג) : **והתעללו.** ענין לעג ובזיון כמו כי התעללת בי (במדבר כב) : **ולא אבה.** ולא רצה : **[ח] לפשט.** ענין הסרת הבגדים : **[י] גלגלתו.** ראשו : **תקעו.** תלאו כמו והוקע אותם לה' (שם כה) : **דגון.** שם עבודת גלולים עשוי בדמות דג : **[יב] האלה.** שם אילן סרק :

דברי הימים א פרק-יא

[ב] שלשום. יום השלישי מהיום : **[ה] מצודת.** ענין מבצר חזק כמו ישבו במצודות (ירמיה נ"א) : **במצד.** היא מצורת ציון : **[ח] יחיה.** יאמר בדרך השאלה על תקון בדק הבנין כמו היחיו את האבנים (נחמיה ג') : **[יא] השלישים.** ענינו שרים וגבורים כמו מבחר שלישי (שמות ט"ו) : **עורר.** מלשון התעוררות ותנועה : **[יג] בפס דמים.** שם מקום : **חלקת השדה.** אחוזת השדה : **[טז] ונציב.** ענין פקיד וממונה : **[יז] ויתאו.** מלי' תאוה וחשק : **[כג] כמנור אורגים.** הוא העץ העגול אשר האורג כורך עליו השתי ובמשנה נקרא כובד (שבת ק"ג) : **בשבת.** בשרביט :

דברי הימים א פרק-יב

[א] עצור. נחבא וכלוא כמו עצור בחצר המטרה (ירמיה לג) : **[ב] נושקי.** ענין מזוין כמו נושקי רומי קשת (תהלים עח) : **[ד] בשלשים.** בשרים כמו ומבחר שלישי (שמות טו) : **[טז] גדותיו.** שפתי הנחל : **[יח] ויוכח.** ענין ברור דברים כמו אשר הוכיח ה' (בראשית כד) : **[יט] ורוח.** ענין רצון כמו הנני נותן בו רוח (מ"ב יט) : **הגדוד.** חיל הצבא : **[כ] נפלו.** ענין נטיה והתקרבות וכן אל הכשדים אתה נופל (ירמיה לג) : **סרני.** ענין שררה : **[כד] החלוץ.** ענין מזוין כמו חלוצי צבא (במדבר לא) : **[ל] מרביתם.** ל' רבוי : **[לב] נקבו.** נתפרשו כמו ונוקב שם (ויקרא כד) : **[לד] ולעדור.** ענינו כמו ולערוך וע"ש זה נקראים מערכת וקבוצת המקנה בשם עדר : **[לט] עודרי מערכה.** עורכי מערכה : **שרית.** כמו שארית ונפלה האל"ף ודוגמתו יתן ה' את שלתך (ש"א א) והוא כמו שאלתך : **[מא] ובפרדים.** הם הבאים מן הסוס והחמור : **דבלים.** תאנים יבשים דרוסות יחד ונעשים גוף אחד : **וצמוקים.** ענבים יבשים :

דברי הימים א פרק-יג

[ב] נפרצה. נתחזקה כמו מה פרצת (בראשית לח) : **[ג]** ונסבה. מלי סבוב : **[ה]** שיחור. הוא הנילוס : **[ח]** ובמצלתים. הם שני כלי נחושת ומקישים זה בזה להשמיע קול גדול כמו בצלצלי שמע (תהלים קג) : **[ט]** כידון. ובשמואל ב' נאמר נכון ובשתי השמות היתה נקראת : **[שטו]**. ענין הנעה ממקומו כמו ויאמר שמטוה (מ"ב ט) : **[יא]** פרץ. מלי פרצה ושבר : **[יב]** היך. כמו איך באל"ף וכן והיך יוכל עבד אדוני (דניאל י) :

דברי הימים א פרק-יד

[ט] ויפשטו. מלי התפשטות ושטיחה וכדרך הנלחמים : **[יד]** הבכאים. הם אילני תותים וכן עוברי בעמק הבכא (תהלים פד) : **[טו]** הצעדה. מלי צעד ופסיעות : **[טז]** מגבעון. ובשמואל ב' נאמר גבע והיא היא :

דברי הימים א פרק-טו

[א] . : **[כב]** במשא. מלי נשיאה והרמה : **[יסור]**. כמו ישור בשי"ן והוא מלי שר : **[כז]** מכורבל. מעוטף והוא מלי ארמי ודוגמתו פטשיהון וכרבלתהון (דניאל ג) ורי"ל עטופיהון : **[במעיל]**. שם מלבוש העליון כעין המעיל של כה"ג : **[בוץ]**. פשתן : **[כט]** נשקפה. ענין ראייה והבטה : **[בעד]** החלון. דרך החלון : **[מרקד]**. ענין דלוג וקפיצה של שמחה : **[ומשחק]**. ענין שמחה :

דברי הימים א פרק-טז

[א] ויציגו. ענין עמידה : **[ג]** ואשפר. ענין מנה יפה והוא מלי אמרי שפר (שמות מט) : **[ואשישה]**. כן שם הכלי אשר ישימו בו היין וכן סמכוני באששות (ש"ה ב) : **[ח]** עלילותיו. מעשיו כמו ועולל למו (איכה א) :

[ט] שיחו. ענין דבור התמידי כמו שיחו בי יושבי שער (תהלים סט) :
[יח] חבל. ענין חלק כמו מחבל בני יהודה (יהושע יט) ע"ש שדרך לחלוק
נחלה בחבל המדה : **[יט]** מתי. אנשי : **[כא]** לעשקם. מלי עושק וגזל :
ויוכח. ענין תשלומין גמול הרעה כמו וצור להוכיח יסדתו (חבקוק א) :
[כג] בשרו. ענין ספור החדשות : **[כז]** וחדוה. ענין שמחה : **[כח]** הבו.
תנו : **[כט]** שאו. הרימו : **[ל]** חילו. מלי חלחלה ורעד : **[לג]** תמוט. מלי נטיה
: **[לא]** ותגל. ענין שמחה : **[לב]** ירעם. מלי רעם ורעש : **[לד]** יעלוץ. ענין שמחה
: כמו יעלוז ויעלוס כי זסשר"ץ מתחלף : **[לז]** לדבר יום. ענין כל יום :
[מא] הברורים. הנבחרים : **[מב]** נתפרשו כמו ונוקב שם (ויקרא כ"ד) :

דברי הימים א פרק-יז

[ז] הנוה. מדור הרועים כמו נות כרות רועים (צפניה ב') : **[ט]** ירגז. ענין
תנועת החרדה : **[לבנותו]**. מלי בליה והפסד כמו בלה בשרי (איכה ג) :
[יד] נכון. מתוקן על כנו : **[טו]** החזון. מראה הנבואה : **[טז]** הלום. לכאן
כמו אל תקרב הלום (שמות ג) : **[יז]** כתור. ענין תכונה ותואר וכן נאו
לחייך בתורים (ש"ה א) שהם הפנינים המסודרים בתואר ובתכונה יפה :
[יח] ידעת. הוא מענין אהבה ורחמים כמו רק אתכם ידעתי (עמוס ג) :
[כג] יאמן. מלי האמנה וקיום : **[כז]** הואלת. ענין חפץ ורצון כמו ויואל
משה (שמות ב) :

דברי הימים א פרק-יח

[ד] ויעקר. הסיר העיקר והם הרגלים שהם העיקר בבהמה וכן ועשית
סירותיו לדשנו (שם כז) ור"ל להסיר הדשן : **[ז]** שלטי. כעין מגן :
[ח] ומטבחת ומכון. ובשמואל ב' נאמר ומבטח ומברותי ובשני השמות
היו נקראות וכמוהו רבים במקרא : **[יא]** נשא. נטל ולקח :
[טז] ואבימלך. הוא אחימלך הנזכר בשמואל ב' : **[כז]** הכרתי והפלתי. ת"י
קשתיא וקלעיא :

דברי הימים א פרק-יט

[ג] לחקור. מלי חקירה וחפוש : ולהפוך. ת"י ולמבדק כי הבודק דבר מה מהפכה מעבר אל עבר : ולרגל. גם הוא ענין חקירה וחפוש : **[ד]** מדויהם. מלבושיהם כמו וילבש שאול וכו' מדיו (ש"א וז) : המפשעה. כמו המפשעה בסמ"ך והוא מלשון פסיעה ור"ל הרגלים שפוסעים בהם והוא כינוי לעגבות שהיא ברגלים ממעל ושמה יכלה חצי המלבוש : **[ה]** יצמח. יגדל :

דברי הימים א פרק כ

[א] ויצר. מלשון מצור : **[ב]** מלכם. העבודת כוכבים הקרויה מלכום או כפשוטו : יקרה. חשובה : **[ג]** וישר. כלי המלא פגימות אשר יכרתו בו העצים קרוי משור כמו אם יתגדל המשור (ישעיה י) וע"ש שכורתים בו העצים ע"י גרירה קרוי ג"כ מגרה כמו מגררות במגרה (מלכים א ז) והיה די לומר וישר שפירש חתך במשור אבל לתוספות ביאור אמר במגרה וכן רתקו בזיקים (נחום ג) : ובחריצי הברזל. כלי ברזל עשוי חריצים כמו כי לא בחרוץ יודש קצח (ישעיה כח) : ובמגרות. גם הם כלים מלאים פגימות אבל קטנים הם מן המשור : **[ד]** הרפא. הענקים כמו מיתר הרפאים (דברים ג) : **[ה]** כמנור אורגים. הוא העץ העגול אשר האורג כורך בו חוטי השתי ובמשנה נקרא כובד (שבת קג) : **[ו]** להרפא. להעניקה : **[ח]** אל נולדו. כמו אלה נולדו וכן כל התועבות האל (ויקרא י"ח) :

דברי הימים א פרק כא

[א] ויסת. ענין פתוי : **[ג]** לאשמה. היא מלשון שממה וכן עדרי הצאן נאשמו (יואל א) : **[ה]** מספר מפקד. לתוספת ביאור כפל כמ"ש וכן אדמת עפר (דניאל י"ב) : **[ח]** נסכלתי. מלשון סכלות ושטות : **[יב]** נספה. ענין כליון כמו אסף אסיפם (ירמיה ח) : **[טו]** הרף. מלשון רפיון : **[טז]** שלופה. הוצאה מתערה : **[כב]** ותעצר. ענין מניעה : **[כג]** והמוריגים. כעין לוח עץ ובתחתיתו תחובים אבנים דקים ובו דשים התבואה וכן למורג חרוץ (ישעיה מא) : **[כו]** נדנה. הוא נרתק החרב ודוגמתו בגו נדנה (דניאל ו) : **[ל]** נבעת. מלי בעתה וחרדה :

דברי הימים א פרק-כב

[ב] חוצבים. כן יקראו כורתי האבנים ממקום גדולם : גזית. היא מל' גזיזה ור"ל כרותות ומסותתות ביושר : **[ג]** למסמרים. ליתדות : **[ט]** ושקט. ענין מנוחה : **[יג]** ואמץ. גם הוא ענין חוזק : תחת. ענין פחד ושבר כמו אל תערוץ ואל תחת (יהושע א) :

דברי הימים א פרק-כג

[ג] לגברים. לאנשים : **[ד]** לנצח. מלאכת השיר נקרא מלשון נצוח כי דרך בעלי השיר לנצח זה את זה בהרמת הקול ובהכרעת הנעימה : שוטרים. הם הנוגשים וכופים לעשות דברי השופטים : **[יא]** לפקודה. ענין מנוי וגזברות : **[כט]** המערכת. מל' ערוכה וסדור : ולרקיקי. חררות דקות כמו רקיקי מצות (ויקרא ב) : ולמחבת. מנחה מעשה מחבת : ולמרבכת. ענין חליטה ברותחין כמו מרבכת תביאנה (שם ו) : משורה. היא מדת הלח כמו במדה במשקל ובמשורה (שם יט) :

דברי הימים א פרק-כד

: **[א]** .

דברי הימים א פרק-כה

[א] . : **[ה]** קרן. ענין ממשלה וחתק והושאל מבע"ח בעלי הקרנות אשר יתחזקו בהם בהלחמם עם מי : **[ז]** מלומדי. ענין ההרגל כמו וילמד לטרף טרף (יחזקאל י"ט) : **[ח]** לעומת. נגד : **[יא]** ליצרי. הוא צרי האמור למעלה וכן ימצא קצת שינוי השמות בשאר הנזכרים וכדרך המקרא :

דברי הימים א פרק-כו

[א] . : **[לב]** **ויפקידם**. ענין מנוי וגזברות : **לכל דבר**. לכל ענין וכן על דבר פעור (במדבר כה) :

דברי הימים א פרק כז

[א] **המחלקות**. מלי חלק : **[ד]** **ומקלות**. כן שמו בווייו : **[ו]** **השלישים**. שרים וממונים כמו ומבחר שלישי (שמות טו) : **[כג]** **נשא**. ענין מספר כמו כי תשא (שם ל) : **[כד]** **החל**. התחיל : **ולא כלה**. לא השלים : **[לב]** **וסופר**. חכם ובדרז"ל סופר מברך ובור יוצא (חולין קח) :

דברי הימים א פרק כח

[א] **הסריסים**. ענין שררה : **[ב]** **ולהדום**. הוא שרפרף הכסא הנתון תחת רגלי האדם כשהוא יושב כמו והארץ הדום רגלי (ישעיה סו) ואחז במשל מדרך האדם : **[ט]** **יצר**. הוא ענין פעולה כמו מי יצר אל (שם מד) : **יזניחך**. ענין עזיבה כמו לו זנחתני (תהלים מג) : **[יא]** **תבנית**. ענין תואר וצורה : **וגנזכיו**. מקום האוצרות והוא מלשון גניזה והטמנה : **[יג]** **ולמחלקות**. ואת מחלקות והלמ"ד הוא במקום את כמו לכל כליו (שמות כז) ורבים כמוהו : **[יז]** **והמזלגות**. שם כלי בעלת השנים ובו תוחבים הבשר להעלות מן היורה. והמזרקות. הספלים אשר יקבלו בהם הדם לזריקה : **והקשות**. סניפין כעין יתדות עמדו אצל השולחן מזה ומזה לצורך לחם הפנים כמ"ש בתורה : **ולכפורי**. גם המה כעין מזרקות וכן כפורי זהב משנים (עזרא א) וע"ש שהכהן הזורק מקנח ידו בשפתו קרוים כפורי ובדרז"ל ובעי לכפורי ידיה (גיטין נו) : **[יח]** **מזוקק**. ענין צרוף כמו מזוקק שבעתים (תהלים יב) : **[כ]** **תחת**. ענין פחד ושבר : **לכלות**. להשלים :

דברי הימים א פרק כט

[א] **הבירה**. הארמון ועל המקדש יאמר : **[ב]** **אבני פוך**. אבני יקר ומראיהם כעין הפוך והוא הכחול : **ורקמה**. יריעות מרוקמות במיני צבעונים : **יקרה**. חשובה שיש שם מין אבן חשוב לבנין : **[ג]** **סגולה**. ענין אוצר כמו וסגולת מלכים (קהלת ב) : **[ד]** **לטוח**. מלי טיחה ומשיחה כמו

וטח את הבית (ויקרא יד) ואמר בדרך השאלה כי בטסים חפו הבית ולא ע"י טיחה ומשיחה כדרך שעושים האומנים ומרבית הזהב יוכיח. קירות. כותלי : [ה](#) **חרשים**. אומנים : **למלאות**. ענין חנוך כמו ומלאת יד אהרן (שמות כט) : [ו](#) **ואדרכונים**. שם מטבע ידוע אצלם וכן לאדרכונים אלף (עזרא ח) : [יא](#) **והתפארת**. מל' פאר : **והנצח**. מל' נצחון : **וההוד**. ענין הדר ויופי : [יג](#) **מודים**. מל' הודאה : [יד](#) **נעצור כח**. נעכב אצלנו הכח כמו נעצרה נא אותך (שופטים יג) : [טו](#) **ותושבים**. היושב זמן רב במקום אחד קרוי תושב מלשון ישב : [טז](#) **ההמון**. ענין מרבית ההון כמו ומי אוהב בהמון (קהלת ה) : [יז](#) **בוחן**. מל' בחינה ונסיון : **הנמצאו**. אשר נמצאו הה"א היא במקום אשר וכן ההקדיש שמואל (לעיל כו) : [יח](#) **ליצר**. הוא ענין פעולה כמו מי יצר אל (ישעיה מד) וכן וכל יצר מחשבות לבו (בראשית ז) : **והכן**. מל' הכנה : [כ](#) **ברכו**. שבחו והללו : **ויקדו**. כפפו הקדקוד : [כה](#) **למעלה**. מל' עליה והרמה : [ל](#) **והעתים**. מל' עת וזמן :